
TÜRKİYE'NİN 'ÇİFT KANAT POLİTİKASI'NDA ÖZBEKİSTAN

18.11.2016

Milligazete, 17 Kasım 2016

Pazartesi günkü yazımızın başlığı Türkiyenin Doğuya Doğru Politikasında Avrasya Jeopolitiği ve Özbekistan idi. Yazıda ana hatlarıyla Yeni Yalta Sürecinde Ankaranın Batı ile ilişkilerinde yeni bir politika belirlemesinin gerekliliği üzerinde durulmuş; dengeye dayalı çok boyutlu bu politika değişikliğine paralel olarak yeni bir doğu siyaseti geliştirmesinin zarurieti gerekçeleriyle birlikte sunulmuştu. Önerilerin merkezinde ise Avrasya jeopolitiği bağlamında Özbekistan yer almaktaydı.

Son dönem Türkiye-Özbekistan ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda muhtemelen bu yazıyı okuyan pek çok kesim/kimse; peki bu nasıl olacak diye kendi kendine sormuştur ya da bana böyle bir suali yöneltmek istemiştir. Bu sorunun cevabını Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan vermiş görünüyor. Sayın Erdoğanın ilk ve son olarak 2003te gittiği Ebedi Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasını imzaladığımız Özbekistana 13 yıl aradan sonra yapacağı ziyaret, bu kapsamda oldukça önemli.

Erdoğanın Özbekistan programında ilk adres Semerkant. Niçin Semerkant sorusunun cevabı ise çok açık. Özbekistanın ilk Cumhurbaşkanı rahmetli İslam Kerimovun mezarı burada; doğduğu şehirde, anne-babasının da mezarlarının bulunduğu Şahi Zinde Mezarlığında.

Geleceğin Özbekistan Cumhurbaşkanı ile İlk Temas...

Cumhurbaşkanı Erdoğanın, Semerkant sonrası Taşkentte Özbekistan Cumhurbaşkanı Vekili, Başbakan Şevket Mirziyayev ile Türk-Özbek ilişkilerinin yanı sıra bölgesel ve uluslararası gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunması öngörülüyor. En azından, Cumhurbaşkanlığı Basın Merkezi tarafından yapılan açıklamada böyle deniliyor.

Fakat diğer taraftan, bu temasların şu an için çok kapsamlı olması beklenilmiyor. En azından ülkede halen yeni cumhurbaşkanı seçilmiş değil. Seçim süreci olanca hızıyla devam ediyor ve başta AGİTten olmak üzere, yoğun bir ilgi var.

Dolayısıyla bu ziyaret, ilk etapta Türkiye-Özbekistan ilişkileri açısından şeytanın bacağını kırmaya, aradaki kara koyunları çatlatmaya; akabinde ise, daha derin bir işbirliğinin geliştirilip, güçlendirilmesi arzusuna yönelik mukaddime olarak değerlendirilebilir. Daha ötesi, şu an için erken gibi. O yüzden kara koyunların heyecanlanmasına hiç de gerek yok!

Bu arada kısa bir hatırlatma yapmak gerekirse; Sayın Mirziyayev, 4 Aralıkta yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki en güçlü adaylardan. Özbek halkının rahmetli Kerimov sonrası başta ekonomi ve dış politika alanlarında olmak üzere güvendiği ve çok büyük bir olasılıkla istikrarın devamı noktasında onay vereceği isim. Bundan ötürü, Sayın Erdoğan'ın Özbekistan teması bir taziye ziyareti olduğu kadar, geleceğin Özbekistan Cumhurbaşkanı ile de bir ön görüşme olacak. Her iki liderin birbirini daha yakından tanınması, hiç kuşkusuz bu ziyaretteki en büyük kazanç olacak.

Seçim Sonrası Nasıl Bir gündem

Sayın Mirziyayev'in Kerimov döneminde başlattığı güçlü bir ekonomiye dayalı, bağımsız ve Büyük Özbekistan hedefi, aynı zamanda Türkiye-Özbekistan ilişkilerinin de çerçevesini büyük ölçüde şekillendireceğe benziyor. Bu kapsamda Sayın Mirziyayev'in seçilmesi sonrası Türkiye-Özbekistan ilişkilerinde başta tekstil, sağlık, turizm ve dericilik olmak üzere iktisadi-ticari; terörle mücadele ağırlıklı olarak güvenlik bağlamında ikili işbirliğinin geliştirilmesi çok büyük bir olasılık olarak karşımıza çıkıyor.

Özbekistan'ın bloklardan uzak, ittifak ilişkileri yerine daha çok ikili ilişkileri tercih ettiği, başta komşuları olmak üzere tüm bölgesiyle iyi ilişkiler içerisinde bulunduğu; aktif-karşılıklı güvene dayalı dış politika anlayışı bu açıdan oldukça önemli.

Bölgede artan DAESH/İŞİD ağırlıklı yeni terör ortamı; hiç kuşkusuz Türkiye-Özbekistan ilişkilerinde yeni bir sayfa açacağı benziyor. Suriye iç savaşında varlığını gösteren terör yapılanmalarına ve DAESH-Özbekistan İslami Hareketi ittifakı üzerinden bölgeye yönelik yeni terör dalgasına karşı her iki ülkenin başta istihbarat alanında olmak üzere, ilgili işbirliğini daha da geliştirmesi derinleştirmesi tüm bölgenin geleceği açısından oldukça önemli.

Bu işbirliğinin sivil toplum ve akademik anlamdaki işbirlikleriyle güçlendirilmesi ise, bir başka zaruret olarak karşımıza çıkıyor. Yeni/ortak araştırma merkezlerinin ve medya/yayın faaliyetlerinin hayata geçirilmesi çok önemli.

Burada, özellikle de yıkıcı radikal hareketlere/anlayışlara karşı Türkiye ve Özbekistan'ın sahip olduğu tarihsel bilgi birikiminin pratiğe yarılanabilmesi ve bu bağlamda İmam Mâtürîdî ve İmâm-ı Buhârî'nin öğretileri üzerinde daha fazla durulması gerekiyor. Aksi takdirde, coğrafya çok farklı bir

İslam anlayışı ile karşı karşıya kalacak. Dolayısıyla, bu husus da, önümüzdeki süreçte Türkiye-Özbekistan ilişkilerinde önemli bir gündem maddesi olmaya şimdiden aday.

Yeni Türkiyenin Avrasya Dörtlemesi

Öyle görünüyor ki Türkiye; Orta Asya ve Güney Asyayı içine alan yeni bir açılım yapıyor. Merkezde, gövdeyi Afganistanın oluşturduğu, kanatlardan birini Orta Asyaya doğru Özbekistanın; diğerini ise Güney Asyaya doğru Pakistanın oluşturduğu yeni bir politika. Buna, Çift Kanat Politikası denilebileceği gibi; Türkiye ve Afganistanı da aktif bir şekilde içine alan Avrasya Dörtlemesi adı da verilebilir.

Afganistanın, Orta Asya ve Güney Asya bağlamında sahip olduğu köprü rol göz önünde bulundurulduğunda Cumhurbaşkanı Erdoğanın önce Pakistana, ardından da Özbekistana yönelik temasları daha anlamlı bir hale geliyor.

Yeni/Son Büyük Oyunun Kuzey Afrika-Ortadoğudan Myanmara kadar uzanmaya başladığı ve güç mücadelesinin ağırlıklı olarak Orta ve Güney Asyalarda gerçekleşmesinin öngörüldüğü bu süreçte, bu ziyaret daha kritik bir anlam-önem taşıyor. Açıkçası, burada güçlü bir stratejik akıl devrede diyebiliriz. Bu aklın geç de olsa tarihsel coğrafyasını hatırlaması ve oraya dönmesi, elbette çok önemli...

Kaynak/Source: